

היבטים לשוניים בפרשת תרומה עו

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת תרומה בהפטרה ובראשון של תצוה

ה ב יִדְבְּנֻ: הדל"ת בשוא נע¹

כה ג זָהָב וְכֶסֶף: יש להקפיד על הפרדת התיבות וכן בהמשך פס' ה: אֵילִם | מְאָדָּמִים וְעֹרֹת |

תַּחֲשִׁים

כה ה מְאָדָּמִים: מ"ם בשוא, אל"ף בקמץ חטוף

כה ח וַעֲשׂוּ לִי: טעם מרכא נסוג אחור לעי"ן

כה י וְאֹמַה: אל"ף פתוחה ודגש חזק במ"ם להבדילו מאָמה עבריה

כה יב וַיִּצְקֶתָ לָּו: טעם מונח נסוג אחור לצד"י ודגש חזק בלמ"ד

כה יד עַל צִלְעֹת הָאָרֶץ: טפחא בתיבה עַל

כה טז אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: אין לסיים 'אשר, אתן אליך' (טעות נפוצה)

כה יט וְכִרְוֹב-אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה: טעם טפחא בתיבה מִקְצֵה, אין לקרא 'וכרוב אחד, מקצה מזה'

כה כ סִכְכִּים: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף פתח כפי שמופיע בחלק מהספרים²

כה כא מְלֻמְעָלָה: הלמ"ד הראשונה רפויה בשוא נח בניגוד למילה מְלֻמְטָה שהלמ"ד דגושה בשוא נע

כה כב וְדִבַּרְתִּי אֵתְךָ: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא לבטא חירק אחד לשתיהן

כה כד רַחֲבֹ: הרי"ש בקמץ קטן

כה כט וקְשׁוּתָיו: שי"ן שמאלית

הערה: ישנן שתי שיטות הנהוגות בקביעת מקום העלייה השלישית, יש מי שנוהג לקרוא עד פרק כה ל (פרשה פתוחה) ויש מי שנוהג להמשיך עד סוף הפרק (פסוק מ, פרשה סתומה). אין לכך נפקא מינה רק שאולי כדאי להודיע על כך מראש לציבור המתפללים ולהימנע מהערות מיותרות בזמן הקריאה.

כה לט כִּכָּר: הכ"ף השנייה בקמץ³

כה מ מִרְאָה: המ"ם בקמץ קטן אֲשֶׁר-אֶתָּה מִרְאָה בָּהֶר טפחא במילה 'מראה' וכך צריך לקרוא 'אשר אתה מראה, בהר'

פרק כו אַחַת-אַחַת: כאשר המילה מוטעמת באחד המפסיקים העיקריים, סו"פ, אתנח, זקף או

סגול => אַחַת, בשאר המקרים =< אַחַת. יוצא מן הכלל כו ח מִדָּה אַחַת

כו א מְשֻׁזָּר: עקב היות השי"ן והזי"ן מאותו מוצא – אותיות שיניות, יש קושי מסוים לבטא את השי"ן בשוא נח. המ"ם בקמץ חטוף של בנין הפעל

כו ד לָלֶאֱת: געיה תחת הלמ"ד הראשונה והשווא אחריה, נע⁴

¹ הקוראים וי"ו כבית רפויה (מבטא "ישראל" רגיל) אם יקראו בשווא נח משנים משמעות.

² זו שיטת כתבי יד מדויקים ובראשם כא"צ, אבל למעשה לא מומלץ לקרוא כן מי שקורא כל שוא נע כעין סגול.

³ זה אחד משיבושי חילופי קמץ פתח מדפוס ונציה שהתאזרחו בחומשים. כן הוא אל-נכון בקמץ בתנ"ך ירושלים תשיג, בדותן ע"פ לנינגרד. ובברויאר ובכתר בר אילן. וכן בפסוק המקביל בפרשת ויקהל (לז כד).

⁴ כך הדבר על פי תורה קדומה ואם למקרא, בראשון מביניהם, בחלק הדקדוק נאמר כך: השווא שבלמ"ד נע מפני הגעיה שקדם לו וכן הוא בכל התיגאן וברב הדפוסים ושרשו לול והאל"ף נוספת, עכ"ל.

<p>כז ז לֹא־הָלָה: הַלֹּמֵד בְּשׁוּוֹא נֶע וְלֹא בִקְמָץ</p> <p>כו יב הָעֵדֶף: הַטַּעַם בְּדִלֹת מַלְרַע וְכֵן הַדְּבָר גַּם בִּפְסוּק הַבֵּא</p> <p>כז כב וְלִירְכָתִי: הַכֹּף דְּגוּשָׁה הַלֹּמֵד בְּשׁוּא נַח לַמְרוֹת הַגְּעִיָּא בּוֹיִו</p> <p>כז כג בִּירְכָתִים: הַרִי"ש בְּשׁוּא נַח וְהַכֹּף אַחֲרֵיהָ רַפּוּיָה</p> <p>כו כד וְיִהְיֶה: וְאִי הַחִיבוּר בְּשׁוּוֹא נֶע וְהַקּוּרָא בִּפְתַח מַשְׁנָה מִשְׁמַעוֹת לְזִמֵּן עֵבֶר. מְלִמְטָה: הַטַּעַם</p> <p>במ"ם מַלְעִיל, הַלֹּמֵד דְּגוּשָׁה בְּשׁוּא נֶע, בְּנִיגוּד לַמִּילָה מְלִמְעָלָה שֶׁהַלֹּמֵד רַפּוּיָה וּבְשׁוּא נַח.</p> <p>כו לא הֶרְאִיתִי: הַה"א בִּקְמָץ קָטָן</p> <p>כו לג וְהִבְדִּילָהּ: בַּמַּלְרַע וְלֹלָא מִפִּיק</p> <p>כז ו כִּרְכָּב: הַכֹּף הַשְּׁנִיָּה בַּחֹלֶם, לֹא בִקְיֹבֹץ</p> <p>כז יא מֵאָה אֶרֶךְ: טַעַם נִסּוּג אַחֲזֹר לַמִּם</p> <p>כז טז עַמְדֵיהֶם אֶרְבָּעָה: בִּפְשֻׁטָא זָקָף וְלֹא בְּמוֹנַח זָקָף כְּפִי שְׁמוּפִיעַ בַּחֲלֵק מִהַדְּפוּסִים</p> <p>כז יט וְכָל־יְתַדָּת: הַיֹּד בַּחֲרִיק חֶסֶר וְהַתִּיּוֹ בְּשׁוּוֹא נַח עַל אֶף הַקּוּשִׁי שְׁבַה־גִּיַּת הַדִּלֹת שְׁלֹא־אֲחֵרִיהָ</p> <p>הַפְּטָרָת תְּרוּמָה בַּמַּלְכִים א ה כו-ו יג:</p> <p>ו ה חֲלוּנֵי שְׁקָפִים אֲטוּמִים: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת חֲלוּנֵי⁵</p> <p>ו ו לְבִלְתִּי אֲחִזּוּ בְּקִירוֹת־הַבֵּית: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבָה לְבִלְתִּי⁶</p> <p>ו ז אֲבֹן־שִׁלְמָה מִסַּע נִבְנָה: טַעַם טִפְחָא בְּתִיבָה מִסַּע</p> <p>ו ח הַצֵּלַע: בַּמַּלְרַע. וּבְלֹלִים: דְּגֵשׁ חֲזֵק בַּלֹּמֵד הַשְּׁנִיָּה</p> <p>ו ט וְשִׁדְרָת: שִׁי"ן שְׁמַאלִית</p> <p>רֵאשׁוֹן שֶׁל תְּצוּוּה:</p> <p>כז יט וְיִקְחוּ: הוּא"ו בְּשׁוּוֹא נֶע. לְהַעֲלֹת: גְּעִיָּה בַה"א מַעֲמִידָה בְּמַעַט אֶת קְרִיאָתָהּ לַמְנוּעַ הַבִּלְעָת</p> <p>הַעִי"ן הַחֲטוּפָה</p> <p>כח א לְכַהֲנֹ-לִי: גְּעִיָּה בַכֹּף</p> <p>כח ג רוּחַ חֲכָמָה: יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הַפְּרִדַּת הַתִּיבּוֹת</p> <p>כח י עַל הָאֲבֹן הָאֶחָת: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבָה עַל</p>	
---	--

כה ב וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה אֲבִיגַד: ר"ע סְפּוּרָנוּ מַסְבִּיר אֶת הַפְּסוּק **וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה** – יֵאמֹר לְיִשְׂרָאֵל שְׁחַפְצֵי שְׁגָבָאִים יִגְבוּ בְּעַדִּי תְּרוּמָה. וְכֵן יֵשֶׁב עִי"פ הַפְּשֻׁט אֶת מָה שֶׁשָּׁאֲלוּ רַבִּים עַל לִשׁוֹן 'וְיִקְחוּ' בַּמָּקוֹם 'וְיִתְנוּ'.

וכבר אמרנו שיש כאן כתיב מלא דקדוקי. כלומר המילה בכתוב דקדוקי היא לולאות, לכן אין ספק שהוא שוא נע.
⁵ על פי תורה קדומה, על סמך התיגאן, טעם טפחא בתיבת 'שקופים'; וכבר בארנו שאנו הולכים לפי בן אשר בכתב אר"ץ.
⁶ כן הדבר על פי תוכנת הכתר ובאתר של מכון ממרא, וכן בלנינגרד (דוּתֵן) וירושלים תשיג. בתורה קדומה ובתיקון סימנים, הטפחא בתיבת 'אחז' וכן הטעים קורן, ולא הטעים נכונה.

ויש להוסיף כי כן נאמר בהמשך הפסוק 'מאת כל איש ולא שייך לומר 'ויתנו לי תרומה מאת...'. כי לוקחים מאת ולא נותנים מאת. ומכאן רמז ליגדול המעשה יותר מן העושה (בבלי בבא בתרא ט א).

שם. 'מאת כל איש', כתב בעל 'אור החיים', 'לרבות ג' פרטים שישנם בהדרגה משונה בדין הצדקות מכל ישראל, והם היתומים והנשים והשועים וכו'.

לשון אור החיים: ואולי שנתכוין הכתוב לרבות שלושה פרטים שישנם בהדרגה משונה בדין הצדקות מכל ישראל והם היתומים והנשים והשועים. היתומים – כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (ח' א) אין פוסקים צדקה על היתומים ואם לעשות להם שם מותר; הנשים – כמו שאמרו בסוף מסכת בבא קמא (ק"ט א) שאין לוקחים מהנשים אלא דבר מועט, ואמרו עוד שם כי מועט ומרובה הוא לפי ערך מה שהם הנשים וכמעשה רבינא שלקח שרשרות זהב מהם ואמר כי בערך בני מחוזא דבר מועט הוא; שוע – כמו שאמרו בבבא בתרא (שם) שאסור לגבאי צדקה לתובעו ולגבות ממנו וכו' וכמעשה הובא שם (תענית כ"ד א) עוד שהיו נשמטים הגבאים מהתראות לפניו לבל יהיה מצר לעצמו ויתן מה שאין בו כח ליתן⁷. והנה בנדבבת המשכן אמר ה' למשה שיקח מהשלושה הנזכרים, והוא מה שריבה בשלושת הריבויים יתומים נשים שוע, את לרבות הנשים, כל לרבות היתומים, איש אשר ידבנו לבו זה שוע, כמשמעו שמשלשתם יקח אפילו דבר גדול; ודבריו היפך הגמי בירושלמי (שקלים פ"א ה"א). **א"ה:** לא נתברר לי למה הוא מתכוין.

וראיתי בשם בעל 'מנחת יצחקי' שכתב על זה, 'ידהתכלת והארגמן וכו' אי אפשר שיבטלו ברוב, כיון דאיתא בתמורה (ל"ד ע"א) דהאורג כשיעור מלא הסיט משיער הנזיר ידלק ואסור בהנאה. ופריך הגמי ולבטלי ברובא, ומתרץ (ת) הגמי בציפורתא. ופירש"י דעשה מן האיסור צורת ציפור בשק, דחשיב, כיון דהוא מיפה לכל השק ולא מבטל, יעו"ש. ובזה לא מהני ביטול מהתורה. ולכך במלאכת המשכן שעשו מתכלת וארגמן וגוי שהיו צורת כרובים מעשה חושב, א"כ א"א לקחת מן הקטנים כיון דהוי מעשה צורה ויש לו חשיבות ולא בטל. ולכן דייק הכתוב ואמר בתכלת וארגמן **וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ** (שמות לה, כג) – דלקחו דוקא מהגדולים. משא"כ בעצי שטים שכתב האור החיים הק' עפ"י חז"ל שהיו כבר מקודשים מיעקב לצורך המשכן, והמה עשו רק ההבאה, א"כ היה אפשר ליקח גם מהקטנים...

ודמיוו בין שער נזיר לתרומת קטנים אינו מחוור כל עיקר. כי הנה בתרומת המשכן נאספה קודם לכל התרומה מאת כל איש ונתערבבה, ונתבטלה תרומת הקטנים בתרומת כל ישראל. ואח"כ עשו ממנה מה שעשו, ולא נודע איזה חלק של ציור מעשה הכרובים נעשה מתרומת הקטנים ואיזה מתרומת הגדולים. ואילו אצל שער נזיר נלקח השיער ישירות לאריגת הציור, כך ששמו עליו, וע"כ לא בטיל.

כה ד. וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי אֲבִיגַד: 'תכלת', מסביר רש"י 'צמר צבוע בדם חלזון, וצבעו ירוקי'. 'ארגמן', מסביר רש"י 'צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן'. ולכאורה כך צריך היה לפרש גם את 'תולעת שני', צמר צבוע ב... ובפרט שיש כמה מחלוקות בפירוש המלים 'תולעת שני'. והנה, לפלא הוא שלא פירש מאומה. ואילו אונקלוס, מצד אחד פירש כאן תוספת בתרגמו 'וצבע זהוריי', מה שלא תרגם ב'תכלת וארגמן' – צבע תכלא וצבע ארגוונא. ומצד שני לא פירש לנו מה הוא גונו, אלא שזוהר הוא. ואם אמנם אדום הוא, ורצה להבדילו מן הארגמן, היה לו לתרגם 'וצבע סומק זהוריי' (והשווה עם תרגום יונתן לפסוק בישעיה אי י"ח).

ואולי אפשר לומר כי רצה לאפוקי מדרשת הירושלמי (כלאים פ"ט ה"א) שמדובר בתולעת ממש, ומשום 'דבעינן מן המותר בפיד'. ואפשר שעל תרגומו הסתמך הרמב"ם

⁷ אלעזר איש בירתא כד הוו חזו ליה גבאי צדקה הוו טשו מיניה, דכל מאי דהוה גביה יהיב להו.

המזרח, ותשע אמות תלויות אחורי המשכן; והכתוב מסייעני, שכתוב "ונתת (בנוסחנו: וְנִתְּתָה) אֶת הַפְּרָכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים (שמות כו, לג)", ואם כלכרי כריתא זו, נמלאת פרכת משוכה מן הקרסים ולמערכ אמה.

דברי רש"י אלה ידועים. אורך היריעה המערבית המכסה את קודש הקדשים היא עשרים אמה. אורך קודש הקדשים ורחבו עשר אמות. הפרוכת היא בתחילת אותן עשר האמות. והיא במקום הקרסים. הפרוכת תלויה במוט על ארבעה עמודים והכתוב מציין שהיא תחת הקרסים. מכאן שעשר אמות מתוך העשרים הן גג על קודש הקדשים ועשר נוספות מכסות את הקרשים המערביים בעובי אמה והשאר תלויות מאחורי המשכן. יש לציין שמבחוץ אי אפשר לראות את היריעות האלה כיון שהן מכוסות באוהל יריעות העזים. כלומר חצי מאותה מחברת כלל לא נראית לא מבפנים ולא מבחוץ. לפי הבריתא דמלאכת המשכן, היריעות משוכות אמה לצד מזרח לכסות את חמשת עמודי המסך של הכניסה לאוהל מועד. ועל זה מקשה רש"י שאם כן לא תעמוד הפרוכת תחת הלולאות אלא אמה לכיוון מערב קודש הקדשים. מצד שני בעוד שבקירות צפון ודרום היריעות תלויות שמונה אמות לכל צד, הרי כאן לפי מסכת שבת בצד מערב תלויות תשע אמות (והזכרתי שבלאו הכי היריעות התלויות על הרשים מבחוץ אינן נראות כי יריעות העזים מכסות אותן).

ידידנו ר' מנחם זילבר שלח לנו משיחות האדמו"ר מחב"ד הדן בדברי רש"י כאן.

נביא כאן מלשונו (יש כאן כמה ראשי-תבות שיתכן שהקורא אינו רגיל להן).

וצ"ע: נת' כמה פעמים שרש"י בפירושו עה"ת לא נחית להביא בפירושו כל דיעות חז"ל בענין מסויים, אלא רק לפרש פשוטו של מקרא, בלשון רש"י (בראשית ג ח): "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המיישבת דברי המקרא", וכדמצינו בענינו גופא: במס' שבת שם הובאה פלוגתא בעובי הקרשים, לדעת רבי יהודה רק מלמטן עוביין אמה, אבל "מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע", ולדעת רבי נחמיה "כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה", ונפק"מ טובא ביניהם לענין אופן הנחת היריעות על גבי המשכן, הן בארכן והן ברחבן (כמבואר בפרטיות בסוגיא שם), כי לדעת ר' נחמיה היריעות צריכות לכסות אמה של עובי ראשי הקרשים, משא"כ לדעת רבי יהודה (שאין בראשי הקרשים אלא כאצבע) נותרה אמה של היריעות שכיסתה עוד אמה (בערך) של הקרשים (של צפון ודרום, וכן שבמערב) — ודיעה זו לא נזכרה כלל בפרש"י, לפי שאינה ע"ד הפשט כלל, ועפ"י יש לעיין — כיון שרש"י כי בפירוש שהמקרא דפרשתנו מסייע לדעת הש"ס [א"ה: ועצור במילין מי יוכל!! למה להשתמש במילה הזו **ש"ס** ששונאי ישראל גזרו שתשמש תחליף למילה **תלמוד** המקורית?? במחזות מסוימים מי שיגיד **תלמוד**, יזכה בהערה בסגנון "החוקר התלמודי" הלוא הגיע הזמן לשרש מאצלנו את המילה הזו המזכירה את רדיפות האינקוויזיציה!], למה הביא שיטת הברייתא דמ"ט מדות כל עיקר?

נאף שבמפרשים תירצו הכתוב ד"וְנִתְּתָה אֶת הַפְּרָכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים" גם לדעת הברייתא — מ"מ, הרי לכאורה רש"י ברור דברו, שהכתוב מסייע לדעת הש"ס, וצ"ל דס"ל שהתירוצים שבמפרשים דחוקים הם, וא"כ למה לי' להביא דעת הברייתא כל עיקר.

א"ה: לומדי רש"י ומפרשיו קבעו כמה כללים 'איך ללמוד את רש"י', ומהכללים שקבעו הוא שרש"י לא יפרש פסוק אם אין בו קושי בהבנה הפשוטה; ובנוסף, אם רש"י מביא שני פירושים, הרי שאין די באחד מהן לסלק את הקושי, ולכן מציע שני פירושים. ובעצם כיון שכל פירוש אינו מספיק, הרי הפסוק נשאר קשה!

דבר זה גורם שכמה מהלומדים מפלפלים 'מה היה קשה לרש"י', ולמה הביא או הזכיר פירוש נוסף, ולפעמים מגיעים לפירושים ולפלפולים דחוקים שוודאי לא עלו על דעת רש"י. ע"כ הערה.

ב. וביותר צ"ע: להלן גבי יריעות עזים, שרחבות היו מן היריעות התחתונות ביריעה אחת שהיא ד' אמות, נאמר: "וְסֵרַח הָעֵדָף בִּירֵיעַת הָאֹהֶל חֲצֵי הִירֵיעָה הָעֵדָפֶת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן (שמות כו, יב)", ובפרש"י: "וְסֵרַח הָעֵדָף". יריעות האהל הן העליונות של עזים. והן היו עודפות על התחתונות חצי היריעה למערב שהחצי של יריעה אחת עשרה היתירה הי' נכפל אל מול פני האהל [היינו לצד הפתח שבצד מזרח], נשארו שתי אמות רוחב חצי עודף על רוחב התחתונות. תסרח על אחורי המשכן, לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים".

הרי שכאן סתם רש"י כדעת הברייתא, ששתי אמות היו מגולות, דאילו לדעת הש"ס (במס' שבת) ש"ט אמות [דיריעות תחתונות] תלויות אחורי המשכן, רק אמה אחת דהקרשים היתה מגולה. [וגם בפרש"י בתחילת הענין שם, עה"פ "וְכַפֵּלְתָּ אֶת הִירֵיעָה הַשְּׂשִׁית אֶל מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל (שמות כו, ט), סתם כדעת הברייתא דמ"ט מדות, וז"ל: "וְכַפֵּלְתָּ אֶת הִירֵיעָה הַשְּׂשִׁית, העודפת באלו העליונות יותר מן התחתונות. אֶל מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל, חצי רחבה הי' תלוי וכפול על המסך שבמזרח כנגד הפתח דומה לכלה צנועה המכוסה בצעיף על פניו".

ופירוש זה (ששתי אמות היו תלויות על המסך שבמזרח) קאי לכאורה רק לדעת הברייתא, דאילו לדעת הש"ס ש"אין היריעות [התחתונות] מכסות את עמודי המזרח", אין "חצי רחבה" של היריעה הששית [ב' אמות] תלוי "על המסך שבמזרח כנגד הפתח", שהרי אמה אחת ממנה מכסה את ראשי עמודי המזרח (שלא הי' מכוסה ע"י היריעות התחתונות), ולא נשארה אלא אמה אחת שהיתה תלוי על המסך].

וצ"ע ביותר — לאחר שכתב רש"י בפירוש שהמקרא מסייע לדעת הש"ס, איך סתם אח"כ כדעת הברייתא דמ"ט מדות?!

ברא"ם כי "ורש"י ז"ל תפס הברייתא עיקר והמשיך פירוש המקראות על פי הברייתא אפילו במקום שהכתוב עומד לנגדו". ולכאורה דבריו תמוהים, דאיך יתכן לומר, שרש"י שלא בא אלא לפרש פשוטו של מקרא יתפוס הברייתא עיקר "אפילו במקום שהכתוב עומד לנגדו"?

א"ה: לרש"י יש מבחר מקורות, הוא מקדים למשל את 'תורת כוהנים' ואת המכילתא והספרי לתלמוד. ולכן טבעי ביותר שרש"י ישתמש בברייתא של מלאכת המשכן. ורש"י יודע ששערי תירוצים לא ננעלו, והכתוב עומד לנגדו אינו סיבה להמנע מלהביא פירוש מסוים.

ג. ולכן נ"ל — בהתאם לכללי רש"י שנתבארו כמה פעמים — דזה שהביא דעת הברייתא דמ"ט מדות, ועוד קודם לדעת הש"ס, הי' לפי שהוא הפירוש העיקרי בפשוטו של מקרא, ואדרבה, הסברה הפשוטה מחייבת רק פירוש זה (מצד כמה טעמים, כדלקמן סעיף ד), והטעם המכריחו להביא גם את פירוש הש"ס הוא רק מצד הסיוע מהכתוב "ונתתה את הפרוכת תחת הקרסים".

וזה גופא הטעם שהביא רש"י סיוע לפירוש הש"ס, אף שברוב המקומות דרכו לפרש המקרא בלי ראיות והוכחות לפירושו (או הקושי שבא ליישב), כי בנדון דידן לכאורה אין מקום לפירוש זה, ולכן צריך לבאר מדוע הביאו.

ויש לומר, שזהו גם דיוק לשון רש"י "והכתוב בפרשה זו מסייענו" — ולא נקט לי "מוכיח" (וכיו"ב), כלשונו (בכ"מ) כשכוונתו להביא הוכחה (גמורה) לפירושו — כי אין בכתובים אלה הוכחה להכריע בפירוש זה, כי הטעמים לפירוש הראשון הם חזקים הרבה יותר מסיוע זה [ובפרט שיש לומר, שהתנא דהברייתא ס"ל שמתאים לומר שהפרוכת היא "תחת הקרסים" גם אם היא משוכה מהם אמה אחת, כי לפי ערך אורך של שלשים אמה (דהמשכן), הרי גם כשנמצא תחת הקרסים בריחוק אמה, "תחתיהם" ייקרא] — אלא הוא רק טעמו של רש"י שהביאו כפירוש שני.

א"ה: אם אין ברירה אולי נוכל לומר כן, אבל אם כן למה בכלל מצא הכתוב לנכון לציין שמקום הפרוכת הוא תחת הקרסים? הלא ברור ש"בערך" זה תמיד יצא כן! מחברת באורך עשרים אמה מכסה בצד המזרחי עשרים או עשרים ואחת אמה, הרי הקרסים בגבול המחברת הם על הכפורת. ע"כ הערה, ונמשיך בדברי האדמו"ר.

בנוגע לאופן הנחת היריעות ע"ג רוחב המשכן, כי רש"י כאן, וז"ל: "היריעות ארכן כ"ח. . רוחב המשכן מן הצפון לדרום עשר אמות. . נותן היריעות ארכן לרחבו של משכן, עשר אמות אמצעיות לגג חלל רוחב המשכן ואמה מכאן ואמה מכאן לעובי ראשי הקרשים שעוביים אמה נשתיירו י"ו אמה ח' לצפון וח' לדרום מכסות קומת הקרשים שגבהן עשר נמצאו שתי אמות התחתונות מגולות".

ועפ"י מובן הטעם שרש"י הביא (בהמשך לזה) דעת הברייתא דמ"ט מדות, שגם רוחב היריעות הי' מונח על המשכן באופן שכיסו ח' אמות של הקרשים לצד מערב "ושתי אמות התחתונות מגולות" — שלפ"י נמצא, שהקצה התחתון של היריעות הי' שווה מכל ג' הצדדים; משא"כ לדעת הש"ס, הרי בצד צפון ודרום כיסו היריעות ח' אמות, ואילו בצד מערב כיסו ט' אמות.

[ואע"פ שיריעות העזים לא כיסו את הקרשים מכל הצדדים באופן שווה, דאילו בצד צפון ודרום, שעודף יריעות העזים על יריעות התחתונות הי' "אמה מכאן ואמה מכאן", כיסו רק אמה אחת ("ימהשתי אמות שנשארו מגולות"), "והאמה התחתונה של קרש שאין היריעה מכסה אותו היא האמה התחתונה בנקב האדן שהאדנים גבהן אמה"; משא"כ בצד מערב, שהיו שתי אמות עודף (חצי רוחב יריעה היתירה), "לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים" (כדלעיל סעיף ב) — יש לחלק, דכיון שקודש הקדשים הוא בצד מערב לכן היו צריכים לכסות את כל הכותל שבצד זה, משום כבוד השכינה (אבל אין זה טעם לשנות מדת היריעות התחתונות, שלצד מערב יכסו ט' אמות, כיון שבלאו הכי לא כיסו את כל הו"ד אמות של הקרשים, ועוד זאת, שלא היו נראות לעין רואה — וא"כ למה לא יהיו שוות ליריעות שבשני הצדדים)].

א"ה: כיון שאינן נראות, מאי נ"מ אם תלויות שמונה אמות או תשע?

ה. עפ"י שרשי נקט פירוש הברייתא כפירוש ראשון ועיקרי, יש לבאר ג"כ הטעם שבפירושו עה"פ "וְסֵרַח הָעֵדִיף גַּי חָצִי הִירִיעָה הָעֵדִיפָת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן (שמות כו, יב)" (גבי יריעות העזים) נקט רש"י רק כפי פירוש הברייתא (כנ"ל סעיף ב) — כי מכתובים אלה יש עוד ראי' חזקה לפירוש הברייתא:

לדעת הש"ס, שהיריעות התחתונות כיסו ט' אמות של קרשים בצד מערב, נמצא, ש"חצי היריעה העודפת" (שהוא שתי אמות) שצ"ל "על אחורי המשכן" (לכסות מה שנשאר מגולה מן יריעות התחתונות), היתה אמה אחת ממנו מכסה את האמה היו"ד של הקרשים, והאמה השנית — מונחת על הארץ!

[וכמפורש במס' שבת שם, שיריעה זו היתה "נגררת בארץ", וכפי שמביא שם "תנא דבי ר' ישמעאל למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולי (שולי בגדי. רש"י) מהלכין אחריי".]

אבל ע"פ פשט, קשה לומר שיריעות המשכן [א"ה: מדובר ביריעות האהל, אבל אין זה כתב יד האדמו"ר אלא עריכה מתורגמת] היו נגררות בארץ, שזהו היפך הכבוד. ובפרט שרש"י מביא בטעם שעודף יריעות העזים (בצד צפון ודרום) "וְהָיָה סָרוּחַ עַל צֵדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסּוֹת (שמות כו, יג)" — "למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה", דאף שזה קאי (בפשטות) על היריעות התחתונות, דלפי שהיו יפות חס עליהם לכסותם (ביריעות עזים), מ"מ, מובן, שאותה הנהגה של "דרך ארץ" מחייבת ג"כ להזהר ביריעות עזים (שגם הן יקרות) ולא לבזותן שיהיו נגררות בארץ! ולכן מפרש רש"י הכתוב רק לפי פירוש הברייתא, ש"חצי היריעה העודפת" כיסה "שתי אמות שהיו מגולות בקרשים", שעפ"י לא הי' נגרר בארץ כלל. א"ה: ההמשך הוא רעיוני ואינו מעניין הגליון שלנו.

(משיחת ש"פ תרומה תשמ"א)

תן להכם ויחכם-עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): www.ladaat.net/gilionot.php

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום העלאת מאמרים

<https://mail.google.com/mail/ca/u/0/#search/dvir/14a6bf5febc771ff>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: maanelashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺